

Գյուղաքաղաքի հիվանդանոցի նախասենյակը լիքն է ամեն հասակի և ամեն տեսակի այցելուներով— կին, մարդ, աղջիկ, երեխա... Շատերը, տեղ չլինելու պատճառով, կանգնած են. իսկ ոմանք անհամբեր հերթի են սպասում բժշկի ընդունարանի դռների առջև:

Զգացվում է քրտինքի, տրեխի և յոդոֆորմի հոտ:

Անկյունում երկու մարդ խոսում են կարմիր նստարանին նստած: Նրանցից մեկի (որ ունի սև մազերով հաստ դեմք, խիտ հոնքեր և շինացու քիթ) աջ ձեռքը կապած է կրծքին, իսկ մյուսը (որն ունի ալեխառն փոքրիկ միրուք, հարաշարժ աչքեր և մեջքին արծաթե բարակ գոտի) գլուխը կապել էր սպիտակ փաթաթանով:

— Ես զարմանում եմ, Պետրոս աղա,— ասում է շինացու քթով, ձեռքը կապած մարդը իր հասակավոր հարևանին,— երկու օր առաջ տեսա քեզ ողջ-առողջ, այսօր գլուխդ փաթաթած: Ի՞նչ է պատահել...

— Էլ մի հարցնի, Ավետիս,— ասում է Պետրոս աղան՝ գլխի փաթաթանը շոշափելով:

— Կոի՞վ է պատահել, ի՞նչ...

— Ի՞նչ կոիվ, ի՞նչ բան:

— Հապա ինչի՞ց եղավ էդ:

— Մի փուչ բանից:

— Ո՞նց թե, Վեր ես ընկե՞լ...

— Ի՞նչ վեր ընկել, ախպեր. իմ պարոն: ծառան է խփել. պարզերես կենա...

— Սառա՞ն. էն Մինա՞սը, թե՞ Գավիթը:

— Գավիթ է, ինչ անասուն է,— ասում է Պետրոս աղան նեղացած և նորից շոշափում է գլխի փաթաթանը:

— էն որ այգին պահում է: Ինչո՞ւ խփեց ախր...

— Երեկ իրիկուն գնացի այգի, փետը վերկալավ ու տուր թե կտաս գլխիս մեջտեղը:

— Վա՛հ,— զարմանում է Ավետիսը,— առանց դեռ ու դե- նի՞... Ձե՛մ հասկանում...

— Իհարկե, շեռ հասկանա: Եթե բանը գլխից շատես, թարս դուրս կգա,— ասում է Պետրոս աղան աչքի պոչով նայելով մյուս նստողներին:— Դու գիտես, որ էդ Գավիթ է, ինչ փուչ կենդանի է, մեր այգին պահում է, ու դրա համար ամսական հինգ մանեթ եմ տալի, հացն էլ ինձանից. իսկ ամսական, ամենաքիչը, ես կուտի տասնհինգ մանեթ, դեռ հացն էլ առանց պանիր չի ուտում: Հինգ մանեթն էլ էդ տասնհինգ մանեթի վրա՝ քսան մանեթ. իսկ քսան մանեթը քիչ փող չի. դրանով կարելի է մի կով առնել: Հլա տրեխներ էլ էր ուզում՝ չտվի... Հա՛, ախպերս որ դու ես, էդ լիրբ լրբի որդին իբր թե այգի է պահում: Ամեն օր գնում եմ տեսնում՝ ծառերի խնձորները, տանձերը պակաս: Ասում եմ.

— Ա՛յ տղա, Գավիթ, էս ծառերի խնձորներն ո՞ւր են:

— Ես ինչ գիտեմ, աղա:

— Ո՞նց թե,— ասում եմ,— բա որ դու չգիտես, ո՞վ պի- տի իմանա:

Ձե՛ն չի հանում:

Դեռ էդ ոչինչ, որ մեծ ծառերի խնձորներն էին պակասում. ավելի վատ եղա, երբ մի օր էլ տեսա՝ Ռուսեթի մի թեթև ծառ կա, նրա խնձորներն էլ պակասեցին: Էդ ծառը առեւ եմ վարդանի տղից: Մի օր դա եկավ, թե՛ «Պետրոս աղա, մի խորոմ խոտ տուր, խոտ չունեմ»: Ասի՛ «տար, համա քու այգու պատրուկներից մեկը կտաս»: Մարդը խոստացավ ու տվեց: Էս տարի էդ ծառը բո՛լ բռնել էր: Ինքը կարձ, թեթև

րան է, բայց լավ բռնել էր: Կարկուտը շատ մասը թափեց, բայց մի քիչ էլի մնաց. էդ քիչը համբարեցի, դուրս եկավ հիսուն-հիսուներկու հատ: էս քանի օրը որ գնացի այգի, ասենք, ասեն օր եմ գնում, համա էս վերջին անգամը որ գրեացի, տեսա էդ ծառի խնձորը պակաս. համբարեցի՝ դուրս եկավ 48 հատ: Կանչեցի էդ անիծած Գավթին:

— Արի էստեղ, — ասում եմ:

Վազեվազ եկավ ու դիք դադանակի պես առաջիս տնկվեց:

— Ի՞նչ է, աղա:

— Աղեն աչքը հանի: Ա՛յ տղա, ասում եմ, էս ծառի խրնձորներն ո՞ւր են:

— Վրեն է, ո՞ւր են, — ասում է, — աղա:

— Ո՞նց թե վրեն են, — ասում եմ, — էստեղ հիսուն, հիսուներկու խնձոր կար, հիմի 48 հատ է, ո՞ր ջհանդամն են գնացել:

— Ծս ինչ գիտեմ, աղա:

Ասում է ու ծառին է մտիկ անում, մթամ թե նոր է տեսնում:

— Բա որ դու չգիտես, էլ ո՞վ գիտի, ասում եմ, — էլ ինչի՞ աչգի պահող ես, որ չգիտես:

— Զգիտեմ, — ասում է, — աղա:

Ասում է ու էլի ծառին է մտիկ անում, որ աչքերս չըտեսնի:

— Ամոթ է, — ասում եմ, — ա՛յ տղա, հոգուդ մեղք մի անի. թե ուտում ես, ասա՝ ուտում եմ. հո ես բան չեմ ասում դրա համար:

— Զէ, — ասում է, — աղա, ուտում չեմ:

— Որ ուտում չես, — ասում եմ, — բա ո՞ւր են գնում: Կա՛մ գողանում են, կա՛մ ուտում ես. ուրիշ էլ ի՞նչ կա. հո երկինք չեն թռչում:

— Զէ, — ասում է, — աղա. ո՛չ ուտում եմ, ո՛չ գողանում եմ:

— Էդ ո՞նց կլինի, — ասում եմ: — Երկուսից մեկը՝ կա՛մ ուտում ես, կա՛մ գողանում են՝ դու չես տեսնում:

Զէ որ չէ՞:

— Ո՛չ ուտում եմ, ո՛չ էլ գողանում եմ:

— Թող էդպէս լինի, — ասի մտքումս, ու մտածում եմ — գուցե չի ուտում, բայց ծախում է. կամ, շատ կարելի է, գողանում են, ինքը քնում է՝ չի տեսնում... Վերջապէս, ասում եմ, պետք է իմանամ՝ այգիս գող է մտնո՞ւմ, թե չէ...

Էսպէս մտածելով հասա տեղ ու եղածը պատմեցի սանամորդի նա էլ ասալ, որ ծառան ուտիլ չի, բայց շատ կարելի է՝ գողանում են, ինքը քնած է լինում: Էդ էլ որ նա ասալ, մտածեցի լավ մուժը մթնելուց հետո թաքուն մտնեմ այգի, խնձոր քաղեմ, տեսնեմ էդ անիծածը ինձ նկատում է, թե չէ. եթե նկատի—էն է՝ լավ է մտիկ տալի այգուն, թե չէ հո՛ այգիս անտեր է, գողերը թալանում են:

Մտածեցի ու արի:

Հիմի, քավոր Ալետիս, դու կասես թե ես մի քանի խնձորի համար դարդ եմ անում: Սկի էլ չէ: Իմ դարդը խնձորները չէին. թթած խնձորների վրա: Ես ուզում էի իմանալ՝ այգիս գող է մտնում, թե ոչ:

Հենց էդպէս, երբ մուժը լավ մթնեց, մի փետ վերկալա, դուրս եկա տանից ու ճամփա ընկա գեպի այգի:

Մուժ, շատ մուժ գիշեր էր. էնպէս մուժ, որ աչք աչքի չի տեսնում:

Երբ այգուն մոտեցա՝ սիրտս տրպտաց. մի տեսակ վատ բան զգացի. կավ կլինե՞ր հենց էդ ժամանակ էլ ետ դառնալի, էլ ես բանը չէր պատահի: Բայց կարծես սատանան բոթեց թե՛ գնա՛, գնա՛, գնա՛...

Ես էլ մտածեցի. — քանի որ եկել եմ, մտնեմ մի փորձեմ էդ անիծածին. տեսնեմ նկատո՞ւմ է, թե չէ: Եթե չնկատի, վա՛յն եկել է իրեն տարել, պոչը կկտրեմ. թող ուր ուզում է գնա:

Էսպէս մտածելով՝ մոտեցա այգու պատին: Մոտեցա ու լոթ տվի վրովը, ու հենց լոթ տվի թե չէ, երկու քար, վատ էին դրված, ինչ էր—իրար հետ ընկան պատից... Ես մտա այգի ու կանգնած ալանջ դրի: Ասում եմ՝ տեսնեմ մարդու ձեն-ձուն, ոտի ձեն լսվո՞ւմ է, թե չէ:

Հենց մտել ու մտածում էի, մեկ էլ տեսնեմ ոտի ձեն լրսվեց: Մինը գեպի ինձ էր գալիս: Ասի ով գիտի հենց գող է բայց չէ: Եկավ մթի մեջ մի քիչ հեռու կանգնեց ու ձեն տվեց:

— Ո՞վ է:

Ասողն եղ լիբր լրբի որդին էր. ձենից էն բուպեին ճանա-
լեցի, բայց ձեն չհանեցի: Ասում եմ՝ ով փտի հենց էնպես
հավարի է գոռում. քապից բան տեսնելու:

— Ո՞վ ես, — ձեն-տակից նորից:

Ես էլի ձեն չեմ հանում:

Նա փնթփնթաց, հայհոյեց, հեր ու մեր քաշեց ու նորից.

— Ո՞վ ես, — ասում է, — դո՛ւրս արի:

Ես թարսվել, կողքի եմ ընկել ու ձեն չեմ հանում: Ասում
եմ՝ իրանից դուրս է գոռում. քարերի ձենը լսել է՝ գրա հա-
մար:

— Դո՛ւրս ես գալի, թե չէ, — մին էլ գոռաց նա:

Ու հենց էդ գոռալը տեսա... Մեկ էլ—ֆոռալով մի բան
եկավ ու տրաքեց գլխիս:

— Վա՛յ, անիծվես դու, — ասի ու գլուխս բռնեցի:

Գյաղեն ձենիցս ճանաչեց ու մնաց սառած. էլ ձեն չհա-
նեց: Քիչ հետո տեսնեմ՝ գլխիցս արուն է գալի:

— Վա՛յ, — ասի, — ես քու... էս ինչ փորձանք բերիր գլխիս:

Գյաղի լեզուն կապ է ընկել. բան չի խոսում: Վերջը կըմ-
կըմաց.

— Աղա, — ասում է, — ես ի՛նչ գիտեի դու ես...

— Աղեն աչքդ հանի, — ասում եմ, — լիբր լրբի զավակ...

Շատ էլ քեզ ասել եմ այդուն մտիկ անես, պետք է, ուրեմն,
փետը քաշես մարդ սպանե՞ս...

— Ի՛նչ ես ասում, — զարմանում է Ավետիսը կապած ձե-
ռով իր շինական քիթը տրորելով:

— Հապա՛, — հառաչում է Պետրոս աղան՝ գլխի փաթա-
թանը ուղղելով, — էսենց փորձանք բերեց իմ գլխին էն լիբր
լրբի գյաղեն...

— Պետրոս Միրզոյան, — կարդում է հիվանդների ցուցա-
կը սպիտակ շոր հագած երիտասարդ ֆելդշերը և նայում է
Պետրոս աղայի կողմը: — Հերթը ձերն է:

Պետրոս աղեն գլխարկը վերցնելով՝ դնում է կոնատակը
և մտնում բժշկի մոտ...